

Toespraak van burgemeester Peter Rehwinkel ter gelegenheid van de première van de film *Gruwelijk Gedwongen* in theater De Flint, Amersfoort, maandagmiddag 11 oktober 2010.

Dames en Heren,

De afgelopen tien jaar is de nationale en internationale aanpak en bestrijding van mensenhandel meer en nadrukkelijker in de schijnwerpers komen te staan.

Het verdrag van Palermo, de Opheffing van het bordeelverbod, het Nationaal Actieplan, wijzigende wetgeving, aandacht voor slachtoffers (de B9-regeling), de Aanwijzing Mensenhandel, spraakmakende opsporingsonderzoeken zoals operatie *Koolvis*, het Plan Bestuurlijke Aanpak Georganiseerde Misdad, de landelijke Task Force Mensenhandel en Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC's) en tot slot de ontwikkeling van een gemeentelijke infrastructuur rond de prostitutiesector hebben hier stuk voor stuk een bijdrage aan geleverd.

Daarnaast dragen ook de rapportages van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en de media bij aan het bewustzijn dat mensenhandel nimmer geaccepteerd mag worden en effectief moet worden bestreden.

Enkele grote opsporingonderzoeken hebben laten zien dat mensenhandel in verschillende vormen ook in Nederland voorkomt. Aan het licht is gekomen dat uitbuiting van personen in georganiseerd verband onder andere plaatsvond in de seksindustrie, zelfs in de door de overheid vergunde prostitutiesector. Ook is duidelijk geworden dat jeugdprostitutie en loverboys een fors maatschappelijk probleem zijn. Deze vormen van uitbuiting manifesteren zich ook bij ons in de regio waarbij gebruik gemaakt wordt van reguliere structuren zoals exploitatievergunningen, uitkeringsvoorzieningen en woonvoorzieningen.

De nationaal rapporteur Mensenhandel, mevrouw C.E. Dettmeijer-Vermeulen, benoemt de misvatting dat het een probleem van de grote steden is als probleem voor de aanpak omdat het bewustzijn van de aard en omvang van mensenhandel onvoldoende aanwezig is.

Georganiseerde misdaad heeft echter vrijwel *altijd* wortels op lokaal niveau en is daarbij van invloed op de leefomgeving van de lokale burger. De invloed kan leiden tot verpaupering van straten en wijken, bedreiging, overlast om nog maar te zwijgen van het leed voor de directe slachtoffers. Tevens kunnen de criminele investeringen in bijvoorbeeld vastgoed toenemen. De consequentie hiervan is dat de leefbaarheid in de steden onder druk kan komen te staan en dat het gevaar dreigt dat criminelen zich dieper in de steden gaan wortelen door een machtspositie te verwerven en dat de overheid ongewenst faciliteerder wordt van criminele praktijken

De Nederlandse overheid wil mensenhandel met kracht bestrijden en zoveel mogelijk terugdringen. Zij wil dit zoveel als mogelijk informatie gestuurd doen en in samenwerking met ketenpartners. Een van de belangrijkste partners bij de aanpak van mensenhandel is de gemeente, onder andere omdat de uitvoering van het prostitutiebeleid plaatselijk is belegd.

Het belang van een dergelijke aanpak is echter niet alleen gelegen in de bestrijding van de criminaliteit maar minstens zo belangrijk is het lot van de slachtoffers. Vrouwen (want dan zijn het vaak) die slachtoffer zijn van mensenhandel verliezen niet alleen hun lichamelijke integriteit, maar vaak elke vorm van lichamelijke vrijheid. Ze leven lange tijd in angst en spanning zonder dat ze in staat zijn zich er aan te onttrekken. Als ze dan zijn bevrijd van hun onderdrukkers leven ze vaak nog met ernstige vormen van geestelijk letsel. Daarom is een goede samenwerking met de handhavingspartners en de zorginstanties in de regio van groot belang. Mensenhandel is naar aard en verschijningsvorm een misdrijf dat “grenzeloos” is. Criminele organisaties houden zich niet aan gemeente- of regiogrenzen. Het is dus van belang te komen met een gezamenlijke interventiestrategie in de gehele regio om dit tegen te gaan. Intensieve samenwerking tussen strategische partners ketenpartners (gemeente, politie, Openbaar Ministerie, Belastingdienst, FIOD/ECD, SIOD, Arbeidsinspectie, lokale

zorgnetwerken (GGD, Stichting Humanitas/Prostitutie Maatschappelijk Werk]), het delen van beschikbare informatie, evenals afstemming van de interventies is daarbij van belang om criminele organisaties te kunnen opsporen en aanpakken en tegelijkertijd de slachtoffers hulp te bieden. Voor een effectieve bestrijding is het echter noodzakelijk dat er ook een koppeling plaatsvindt met het lokale bestuur.

Gemeenten spelen een cruciale rol, Niet alleen hebben gemeentes een verantwoordelijkheid (inclusief middelen) op het gebied van preventie, signalering en hulpverlening maar ook voor het opwerpen van barrières. Barrières zijn manieren om te voorkomen dat criminele organisaties of personen misbruik maken van zich legale structuren en zich in de regio kunnen vestigen, of dit beogen. De overheid moet er voor waken deze vermenging tussen onder- en bovenwereld te faciliteren. Dan valt te denken aan een goede intake bij vergunningaanvragen, goede controle van identiteitspapieren bij publieksbalie, controle van woningen en logementen, het goed en consequent toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob geeft, het goed uitvoeren van toezichts- en handhavingsacties en strikte toepassing van het sanctioneringsinstrumentarium en zo zijn er nog veel meer voorbeelden te benoemen.

Maar gemeenten hebben ook veel informatie die voor de regionale partners van belang is. Zo is informatie uit het GBA in combinatie met

informatie van belastingdienst en uitkeringsinstanties een goede indicatie bij het opsporen van inkomens-, uitkerings- en identiteitsfraude die weer van pas kan komen bij horecacontroles, het verlenen van vergunningen en dergelijke. Deze informatie komt van pas bij het opsporen van mensenhandel en het voorkomen daarvan. Kortom, gemeenten zijn waardevol en zelfs onmisbaar bij een effectieve bestrijding en voorkoming van mensenhandel. Daarom is deelname van alle gemeenten in de regio niet alleen van groot belang maar ook van grote waarde.

De strafrechtelijke aanpak van (georganiseerde) criminaliteit ligt bij het OM en de politie, maar gemeenten hebben de mogelijkheid om via bestuurlijke maatregelen criminaliteit te frustreren – door condities te scheppen of te veranderen waardoor er minder mogelijkheden zijn voor georganiseerde misdaad of waardoor dit minder aantrekkelijk wordt.

De gemeente Groningen pakt die handschoen op, want we weten dat ook bij ons, ondanks dat we het prostitutiebeleid goed op de rails hebben gezet, mensenhandel in de vergunde prostitutiebranche voorkomt.

In 2000 is het bordeelverbod opgeheven en het vergunningstelsel ingevoerd. We hebben 62 raamprostitutiepanden, samen 146 ramen. Bedoelingen waren goed:

- * beheersen en reguleren van de prostitutie
- * bestrijding onvrijwillige prostitutie
- * bescherming minderjarigen tegen seksueel misbruik;
- * verbetering van de positie van prostituees;
- * ontvlechten van prostitutie en criminele randverschijnselen
- * terugdringen prostitutie door illegale buitenlanders.

Echter: ondanks die goede bedoelingen tonen landelijke evaluaties nu aan dat de beoogde doelstellingen niet of slechts ten dele zijn gehaald. Ook in Groningen niet. We hebben er maximaal op ingezet om het vergunningensysteem goed te laten functioneren, hebben als (ik dacht) enige gemeente in Nederland eigen bestuurlijk toezichthouders aangesteld om te controleren op de vergunningvoorwaarden, er is een optimale samenwerking met de politie en een goede organisatie van de hulpverlening aan de prostituees.

We hebben ook consequent gehandhaafd op overtreding van de vergunningsvoorwaarden en doen dat natuurlijk nog steeds. Toch weten we dat er ook in Groningen, ondanks onze inspanningen, nog vele misstanden in de vergunde prostitutiesector voorkomen. In de regio Groningen zijn in door de politie 138 signalen van mensenhandel opgepikt. Dat leidde tot 28 aangiftes. Vrijwel alle slachtoffers zijn van het vrouwelijk geslacht en deden aangifte van seksuele uitbuiting. Een groot deel van de slachtoffers is afkomstig uit Bulgarije.

Duidelijk is dat de kaders van de bestaande regelgeving en het daarop gebaseerde vergunningenbeleid de gemeenten helaas onvoldoende instrumenten geven om te voorkomen dat mensenhandel/vrouwenhandel in de prostitutiebranche voet aan de grond kan krijgen.

Je zou bijna kunnen zeggen dat gemeenten, door vergunningen te verlenen voor prostitutiebedrijven, de vrouwenhandel faciliteert. Daarom moeten gemeenten alles op alles zetten om met alle mogelijkheden die hen ter beschikking staan barrières op te werpen tegen de mensenhandel.

In dat verband is de komende nieuwe landelijke prostitutiewetgeving een goede stap voorwaarts (hopende dat de nieuwe Tweede Kamer de wet wel vast gaat stellen). Dan komt er een registratieplicht voor gemeenten van de in de gemeente werkende prostituees. Verder gaat de minimumleeftijd van prostituees omhoog van 18 naar 21 jaar (althans zo luiden de meest recente voorstellen). De kansen op misbruik van jonge meisjes wordt daardoor kleiner.

Uitvoering van de registratieplicht biedt gemeenten straks de mogelijkheid om bij de registratie direct te toetsen in hoeverre er signalen van mensenhandel aanwezig zijn. Wel jammer dat het plan van de minister dat gemeenten bij vermoedens van mensenhandel de registratie mogen weigeren uiteindelijk uit het wetsvoorstel is

geschrappt. Mij lijkt dat daarmee de gemeenten een waardevol instrument om mensenhandel tegen te gaan wordt onthouden.

Maar in afwachting van de nieuwe wetgeving kunnen gemeenten ook binnen de kaders van de huidige regelgeving veel doe.

Openbaar Ministerie en Politieregio's Groningen en Friesland hebben een zgn. Proeftuin Mensenhandel uitgevoerd. Op basis van een aantal strafzaken in Groningen en Leeuwarden tegen de daders van vrouwenhandel is een bestuurlijke rapportage uitgebracht over de mogelijk door het bestuur te nemen extra maatregelen die een barrière op kunnen werpen voor de mensenhandel (rapport heet "Slaven van het systeem").

De gemeente Groningen zal deze aanbevelingen, voor zover nog niet gerealiseerd, absoluut overnemen. Verder wordt op dit moment hard gewerkt aan de doorvoering van één van de belangrijkste aanbevelingen, de invoering van een ketenaanpak voor de mensenhandel.

We hebben geld beschikbaar gesteld voor de aanstelling van een ketenregisseur.

18 oktober gaan we het Regionale Convenant Ketenaanpak Mensenhandel tekenen.

De ketenaanpak richt zich dus niet alleen op de gemeente Groningen. Alle gemeenten in de provincie doen mee.

Mensenhandel is een ernstig misdrijf.

De taak van gemeenten om, naast en in samenwerking met OM en politie, hun verantwoordelijkheid voor een goede bestuurlijke aanpak ten volle te nemen kan niet genoeg benadrukt worden.

Ik dank u voor uw aandacht.

Peter Rehwinkel,

Burgemeester van Groningen